

Sygn. akt VI Ca 407/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lipca 2018r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Janina Ignasiak

Sędzia: SSO Hanna Morejska (spr.)

Sędzia: SSO Leszek Mazur

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu w dniu 18 lipca 2018r. w Częstochowie

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. P.

przeciwko P. P.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 27 czerwca 2017r.

sygn. akt XII C 2370/16

zmienia zaskarżony wyrok i powództwo oddala.

Sygn. akt VI Ca 407/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 czerwca 2017 roku Sąd Rejonowy w Częstochowie pozbawił tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 24 października 2002 roku wydanego w sprawie o sygnaturze akt (...) wykonalności w części dotyczącej zobowiązań alimentacyjnych za okres od 16 listopada 2002 roku do 24 listopada 2009 roku, w pozostałej części powództwo oddalił, nie obciążył pozwanej kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Powód Z. P. jest ojcem pozwanej P. P.. Wyrokiem z dnia 24 października 2002r. Sąd Okręgowy w C. orzekł separację małżeństwa Z. P. i A. P. (1), zawartego w dniu 4 maja 1991r. w Urzędzie Stanu Cywilnego w K.. Wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią wówczas P. P. Sąd powierzył matce. Jednocześnie Sąd zobowiązał Z. P. do ponoszenia kosztów utrzymania dziecka P. P. po 600,00 zł miesięcznie. Kwota ta miała być płatna z góry z ustawowymi odsetkami od dnia zwłoki w płatności każdej raty do rąk ustawowego przedstawiciela A. P. (1) poczynając od dnia prawomocności wyroku, do 15- go dnia każdego miesiąca.

Powód Z. P. w okresie od grudnia 2003 roku do października 2004 roku uchylał się od ciężącego nad nim z mocy ustawy, a także stwierdzonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w C. sygn. akt (...) z dnia 24 października 2003 roku, obowiązku lożenia alimentów na rzecz małoletniej córki P. P. w kwocie 600,00 zł miesięcznie, za co został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 10 stycznia 2005r. wydanym w sprawie o sygn. akt (...). Sąd Rejonowy w C. wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2012 roku wydanym w sprawie o sygn. akt (...) ponownie skazał Z. P. za przestępstwo z art. 209 § 1 kk, polegające na uporczywym uchylaniu się od ciężącego na nim z mocy orzeczenia Sądu obowiązku lożenia na utrzymanie swojej córki P. P., popełnione w okresie od lipca 2010 roku do 9 lutego 2012 roku.

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2014 roku Sąd Rejonowy w C. dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków A. P. (1) i Z. P., w skład którego wchodziła zabudowana nieruchomość położona w W. przy ul (...) gmina K., nr KW (...), działka nr (...) o powierzchni 0,3800 ha w ten sposób, że opisaną wyżej nieruchomość przyznał na wyłączną własność A. P. (1), , zasądzając od tytułem spłaty od A. P. (1) na rzecz Z. P. kwotę 178,673 zł w trzech ratach: I w kwocie 78,673 zł płatną w terminie 2 miesięcy od prawomocności orzeczenia, II w kwocie 50.000 zł płatną w terminie 6 miesięcy od prawomocności orzeczenia, III w kwocie 50.000 zł płatna w kwocie 12 miesięcy od prawomocności orzeczenia z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności którejkolwiek z rat. Powyższe postanowienie zostało zmienione w zakresie punktu 3 postanowieniem Sądu Okręgowego w C. z dnia 18 grudnia 2014 roku sygn. akt (...) o tyle, że zasądzona tam kwota 178,673,00 zł tytułem spłaty została rozłożona na 8 rat rocznych. I rata w kwocie 28.000 zł płatna do dnia 31 marca 2015r., a każda następna w kwocie po 21.524,71zł płatna do dnia 31 marca kolejnego roku aż do 31 marca 2022 roku.

W dniu 11 marca 2015 roku pozwana P. P. wystąpiła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w C. A. P. (2) o wszczęcie egzekucji należności alimentacyjnych w oparciu o tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Okręgowego w C. sygn. akt (...) z dnia 24 października 2002r. wniosek dotyczył zaległości dłużnika od 15 listopada 2002r. do 28 lutego 2015 r. oraz raty bieżącej w wysokości 600 zł miesięcznie. Pozwana ograniczyła egzekucję wpłacone przez dłużnika kwoty. W 2005 roku powód łącznie przekazał 1.600 zł, w 2006 roku - 2.700,00 zł., w 2007 roku - 3.400,00 zł., w 2008 roku - 4.600,00 zł., w 2009 roku - 4.700,00 zł., w 2010 roku - 2.600,00 zł. W 2011 roku powód nie dokonał żadnych wpłat. W 2012 roku powód wpłacił 4.000 zł., w 2013 roku powód wpłacił 4.600 zł., w 2014 roku - 4.200 zł. i w styczniu 2015 roku wpłacił kwotę 600 zł.

Pismem z dnia 31 marca 2016 roku A. P. (1) została zawiadomiona przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w C. działającego na podstawie tytułu wykonawczego Sądu Okręgowego w C. z dnia 24 października 2002r. sygn. akt (...), opatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 6 grudnia 2002 roku o zajęciu wierzytelności przysługujące Z. P.. Stan zaległości na dzień sporządzenia pisma wynosił 107.542,56 zł. i wierzytelność (wynikająca z postanowienia Sądu Rejonowego w C. z dnia 25 kwietnia 2014 roku sygn. akt (...) dotyczącego podziału majątku wspólnego dot. raty płatnej do dnia 31 marca 2016 roku) została zajęta do podanej wysokości. W toku prowadzonego postępowania - sygn. akt KMP (...) - przekazano wierzycielce kwotę 44.068,01 zł.

W dniu 19 kwietnia 2016 roku Sąd Rejonowy w C. w sprawie (...) alimenty zasądzone w sprawie sygn. akt (...) od Z. P. na rzecz powódki P. P. w kwocie po 600 zł miesięcznie obniżył i zasądził od Z. P. na rzecz powódki P. P. kwotę po 400 zł miesięcznie tytułem alimentów, poczynając od dnia 1 lutego 2016r. płatnych z góry do 5-go każdego miesiąca do rąk powódki P. P. z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w płatności każdej raty. Wyrokiem z dnia 30 września 2016 roku, w sprawie o sygn. akt (...), Sąd Rejonowy w C. uchylił obowiązek alimentacyjny powoda Z. P. w stosunku do pozwanej P. P..

Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługiwało w części na uwzględnienie, wskazując, że roszczenie powoda opierało się na treści art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., który stanowi, iż dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. Powództwo może być wytoczone niezależnie od tego czy przeciwko dłużnikowi została wszczęta egzekucja. Do zdarzeń powodujących wygaśnięcie zobowiązania zalicza się m.in. wykonanie zobowiązania, potrącenie, odnowienie,

zrzeczenie się roszczenia przez wierzyciela, zwolnienie dłużnika z długu, zmianę wierzyciela, a także przedawnienia roszczenia.

Obowiązek alimentacyjny ciążył na powodzie na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w C. z dnia 24 października 2002 r. w sprawie o sygn. akt (...), który to wyrok uprawomocnił się 15 listopada 2002 roku i od tej daty powód był zobowiązany do zapłaty. Jednakże z mocy art. 121 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę alimentów nie rozpoczął się do czasu uzyskania przez pozwaną pełnoletniości tj. do dnia 24 listopada 2009 roku. Dopiero w tej dacie rozpoczął bieg termin przedawnienia dla roszczeń należnych za okres od 15 listopada 2002 roku do 23 listopada 2009 roku. Termin przedawnienia wynosił 3 lata - w myśl art. 125 § 1 k.c., bowiem wyrok będący tytułem wykonawczym dotyczył (świadczeń okresowych należnych w przyszłości) alimentów wymagalnych w przyszłości tj. od dnia uprawomocnienia się wyroku. Sąd nie zasądził na rzecz pozwanej zaległych należności alimentacyjnych, które podlegałyby 10-letniemu terminowi przedawnienia. Za wymieniony wyżej okres roszczenia przedawniły się w listopadzie 2012 roku. W tym zakresie Sąd uwzględnił powództwo. W okresie od listopada 2009 roku do listopada 2012 roku co do należności wymagalnych od listopada 2002 roku do listopada 2009 roku nie doszło do przerwania ani zawieszenia biegu przedawnienia w rozumieniu art. 121 k.c. i art. 123 k.c. Powód wprawdzie wpłacał część należności, co wynika z pisma pozwanej ograniczającego egzekucję złożonego do akt Kmp (...), jednak wpłaty te dotyczyły bieżących świadczeń, ponieważ dłużnik nie wskazywał, że dokonuje spłaty zaległości, nie uznawał zaległości, stwierdzając w zeznaniach, iż wpłacał kwoty stosownie do swoich możliwości finansowych. Wierzycielka również nie wskazała na poczet jakiej należności zalicza wpłaty.

Sąd Rejonowy wskazał, że należności wymagalne od grudnia 2009 roku nie uległy przedawnieniu albowiem następowały przerwy w biegu terminu przedawnienia spowodowane właśnie zapłatą bieżących należności alimentacyjnych przez powoda, którą to czynność Sąd zakwalifikował jako uznanie niewłaściwe. Uznanie niewłaściwe polega na tym, że dłużnik nie składa wprawdzie wyraźnego oświadczenia o uznaniu roszczenia, lecz na podstawie objawów jego zachowania kontrahent może zasadnie przyjmować, że dłużnik ma świadomość ciężącego na nim zobowiązania i ma zamiar dobrowolnego spełnienia świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 lutego 2017 roku w sprawie o sygn. akt V ACa 374/16). Wskazując, że każde przerwanie biegu przedawnienia powoduje, że biegnie ono na nowo, Sąd uznał, że do chwili wszczęcia egzekucji w marcu 2015 roku nie upłynął 3-letni termin przedawnienia dla roszczeń wymagalnych od dnia 25 listopada 2009 roku i w związku z tym powództwo w pozostałym zakresie oddalił.

Sąd Rejonowy nie uwzględnił zarzutu pozwanej dotyczącego niezgodności z prawem dochodzonego przez powoda żądania. Pozwana nie wykazała, iż przez okres od powstania tytułu wykonawczego do 2015 roku była ograniczona w dochodzeniu roszczenia. Nie istniały przeszkody prawne i faktyczne do realizacji zasądzonych należności. Sąd uznał brak podstaw do przyjęcia, iż nie egzekwowała należności alimentacyjnych z obawy przed powodem.

Powyższy wyrok zaskarżyła - w części dotyczącej pkt 1 - strona pozwana, zarzucając:

- obrazę prawa materialnego, tj. art. 5 poprzez naruszenie zasad współzycia społecznego i uwzględnienie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności za okres opisany szczegółowo w pkt 1 wyroku, pomimo wykazania, że powód nie łożył na utrzymanie rodziny, był wielokrotnie skazany za przestępstwo niealimentacyjny i znęcania nad rodziną.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości, oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, z uwzględnieniem kosztów postępowania odwoławczego.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy stwierdza, że apelacja strony pozwanej jest uzasadniona z przyczyn następujących:

Okoliczności stanu faktycznego sprawy niniejszej spełniają dyspozycję przepisu art. 5 k.c., po myśli zarzutu apelującej. Dopuszczalność oceny zachowania strony w związku z podniesieniem zarzutu przedawnienia przez przyzmat art. 5 k.c. potwierdza bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego, który postrzega stosowanie art. 5 w odniesieniu do przedawnienia jako rozwiązanie kolizji dóbr: pewności stosunków prawnych i prawa pokrzywdzonego do ochrony (por. wyroki SN z dnia 8 listopada 2002 r., III CKN 1115/00, LEX nr 75288, oraz z dnia 20 października 2011 r., IV CSK 16/11, LEX nr 1111006; w stosunkach prawa pracy – wyrok SN z dnia 4 października 2004 r., I PK 48/11, LEX nr 1125243).

Art. 5 k.c. określa granice, w jakich mogą być wykonywane prawa podmiotowe. Zgodnie z treścią tegoż przepisu nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Przepis ten stanowi tzw. klauzulę generalną odnoszącą się do wszystkich możliwych przypadków, gdy powoływanie się na prawo podmiotowe nie stanowi jego wykonywania, lecz jego nadużywanie, które nie jest społecznie aprobowane i w związku z tym nie korzysta z ochrony.

Zważyć też należy, iż norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i można ją stosować w sytuacji, gdy w innej drodze nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego drugiej osoby (tak: wyrok Sm z dnia 17 września 1969 r. III CRN 310/69 OSNC 1970/6/115). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 sierpnia 2011 r. (II CSK 640/10) istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Udzielenie ochrony prawnej - na podstawie art. 5 k.c. - z uwagi na jego wyjątkowy charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości.

Należy też podkreślić, że z samej istoty instytucji nadużycia prawa podmiotowego wynika, że dokonuje go strona, która wykonując swoje prawo czyni to niezgodnie z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa. Zachowanie to powinno więc być ze szczególną starannością zbadane przez sąd w celu ustalenia, czy zarzucane przez drugą stronę nadużycie prawa wystąpiło.

Istotne znaczenie dla oceny zarzutu przedawnienia z punktu widzenia zasad współżycia społecznego ma też czas opóźnienia w dochodzeniu roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r. III CKN 522/99, LEX nr 51563).

Przenosząc owe rozważania na kanwę sprawy niniejszej należało uznać, że bezczynność wierzycielki w dochodzeniu roszczenia była spowodowana i usprawiedliwiona szczególnymi okolicznościami. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie niniejszej pozwala – wbrew odmiennemu stanowisku Sądu Rejonowego – na stwierdzenie, że opóźnienie wierzycielki w dochodzeniu roszczenia było umotywowane obawą przed reakcją powoda.

Należy bowiem zauważyć, że powód nadużywał spożywania alkoholu, dochodziło do szarpanin pomiędzy członkami rodziny, nadto powód według zeznań żony, córki i pasierbicy miał w obecności córki wbić sobie nóż w brzuch, czemu to w toku postępowania powód nie zaprzeczył. Okoliczność, że toczyły się dwa postępowania karne, w których powód został skazany za przestępstwo niełożenia na utrzymanie córki nie przesądza o braku obawy ze strony uprawnionej do alimentów o reakcję ze strony ojca. Poza tym należy pamiętać że nie wywiązywanie się przez powoda z obowiązku alimentacyjnego jest przestępstwem ściągającym z oskarżenia publicznego.

W konkluzji zwłoka wierzycielki w egzekwowaniu alimentów w drodze egzekucji nie przesądza o braku możliwości powołania się na przepis art. 5 k.c.

Odnosząc się do oceny zachowania powoda, w przyzmacie przesłanek zawartych w powołanym przepisie, wskazania wymaga, że powód, jako rodzic, do dostarczania środków utrzymania córce w pierwszej kolejności zobligowany był z mocy ustawy. (art. 133 k.r.o.) Obowiązek ten został dodatkowo usankcjonowany mocą wyroku Sądu Okręgowego w C., sygn. akt (...), z dnia 24 października 2003 roku. Pomimo to obowiązku tego w zasadzie od samego początku, tj. od daty uprawomocnienia się w.w wyroku nie wypełniał. Co więcej jego zachowania przybrało postać uporczywego

uchylania się od obowiązku alimentacyjnego wypełniając znamiona czynu zabronionego mocą ustawy z art. 209 § 1 k.k. W konsekwencji swojego zachowania został on skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 10 stycznia 2005r. wydanym w sprawie o sygn. akt (...), w związku z uporczywym uchylaniem się od obowiązku alimentacyjnego w okresie od grudnia 2003 roku do października 2004 roku (k. 32). Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2012r., sygn. akt (...), Sąd Rejonowy w C. ponownie skazał Z. P. za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., polegające na uporczywym uchylaniu się od ciężącego na nim z mocy ustawy, także zatwierdzonego orzeczeniem Sądu obowiązku łożenia na utrzymanie swojej córki P. P., popełnione w okresie od lipca 2010 roku do 9 lutego 2012 roku.

Powód pomimo ustawowego obowiązku alimentacyjnego, nadto obligującego do wypełniania tegoż obowiązku wyroku Sądu w sprawie cywilnej, nadto dwóch wyroków skazujących w sprawach karnych i wyartykułowania w każdym z wyroków w sprawach karnych – w ramach orzeczonego tam środka karnego – zobowiązania do wykonywania obowiązku łożenia na utrzymanie córki P. P., powód nie wypełniał tegoż obowiązku..

W tym stanie rzeczy zachowanie powoda polegające na powołaniu się na przedawnienie roszczenia (w ramach powództwa przeciw egzekucyjnego z art. 840 k.p.c.) należało ocenić jako nadużycie prawa w rozumieniu przepisu art. 5 k.c. Trzeba bowiem jeszcze raz podkreślić, że chodzi tu poszczególny rodzaj długu wynikającego z zobowiązań alimentacyjnych. W takich okolicznościach uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia alimentacyjnego stanowiłoby akceptację dla postępowania osób zobowiązanych do alimentacji swoich dzieci w postaci zaniechania dostarczania im środków utrzymania i w konsekwencji (wyłącznie przez upływ czasu) zwolnienia się z tego obowiązku. Byłaby to aprobata dla lekceważenia obowiązku alimentacyjnego i z tytułu tegoż lekceważenia, w związku upływem okresu przedawnienia, aprobata dla uniknięcia odpowiedzialności przez zobowiązanego. Co w okolicznościach niniejszej sprawy, przy uwzględnieniu postępowania powoda, (braku zainteresowania losem córki, dwóch orzeczeń skazujących za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k) miejsca mieć nie może.

Dlatego z mocy art. 386 § 1 k.p.c. Sąd odwoławczy zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.